

RECENZIJJE.

Gretrup dr. Theodor: Volk und Volkstum im lichte der Religion. Eine grundsätzliche Studie zur Gegenwartslage, Freiburg i. B. 1937, 8°, str. VIII 296, Herder, RM 2,50.

Pod utjecajem osjećanja da se u njemačkom narodu posljednjih godina mnogo toga promijenilo, što je dosada pogodovalo harmoničnom razvoju sila s jedne strane onih, što ih njemački narod kao rasa u sebi nosi, a s druge strane onih što ih kršćanstvo kao univerzalna religija napose razvija u svakom pojedinom narodu, nastala je i ova knjiga. Ona ne bi možda ni bila napisana, da ne postoje te spomenute poteškoće i nastojanja, da se jedan faktor u narodnom životu posvema ne istisne. U ovom je slučaju to borba između zastupnika rasističke ideologije u Njemačkoj i predstavnika kršćanske univerzalističke misli.

Autor nastoji u vrlo obazrivom načinu izražavanja pokazati staru i poznatu istinu: da kršćanstvo, pa ni katolicizam (str. 124) ni u jednom pogledu ne nanosi narodu ni narodnosnom idealu nikakove smetnje. Sve se narodne aspiracije, sva njegova individualna snaga, sposobnost, osebnost, i sl. dađu uskladiti s načelima kršćanstva; čak se, ako ćemo strogo, i mora uskladiti, ako priznamo da među vrijednostima u ljudskom životu postoji s etičkog gledišta izvjesna hierarhija. Suprotna mišljenja autor ne podvrgava kritici, nego ih nastoji svojim izlaganjem sadržaja pojmova, ispraviti i svesti na pravu mjeru.

U izlaganju osjećamo na mjestima vidno sustezanje (str. 125 i sl.). To nas smeta, jer opažamo da je premalo rečeno i da bi n. pr. »das dauernde Sichtbarwerden« vidljive Crkve u čitavom njezinom dinamičkom razvoju zaslužilo snažniju, svestraniju primjenu u životu naroda. Ali kad znamo pod kakovim okolnostima autor izlaže svoje misli i koliko raznih obzira mora uzeti u račun, razumijemo tu manjkavost. — Knjiga je razdijeljena u 3 dijela : prvi govori o općim temeljnim pitanjima naroda i narodnog individualiteta kako u rastu i razvoju dolazi do izražaja; drugi raspravlja o odnosu prema Bogu i značenju religije za narodni život; treći je za savremene prilike u Njemačkoj najvažniji i govori o kršćanstvu i Kristovoj Crkvi, na koju se ideolozi germanske rase i krvi napose obaraju.

Knjiga će i ovako pisana pojasniti iz ovoga područja, po gdje-koje pitanje, o kojemu ni pojedinci izvan Njemačke nemaju ispravnoga naziranja. Uz izvjesne razlike u primjeni na naš narodni život, pojedina će poglavlja dati svećeniku dostatno materijala za predavanja u društvima K. A. ili kod kojega javnog nastupa, gdje se o tim pitanjima raspravlja.

A. Ž.

De Varceno-a Lojano-a Grizzana: Institutiones Theologiae Moralis ad normam juris canonici, vol. III, Marietti, Torino 1937, 8°, str. 1004, Lir. 40.—.

Ovo je treći svezak djela gore naznačenih kapucinskih učitelja; proračunano je na 5 svezaka, uključivši amo i traktat o sakramentima s moralnog gledišta. Treći svezak obrađuje iz posebnog moralnog bogoslovlja trakate: IV. de iustitia eiusque laesione, V. de contractibus

i VI. de peculiaribus clericorum et religiosorum obligationibus. Ob ovom sam djelu pisao prigodom pojave prvih dvaju svezaka (BS, br. 4, 1934 i BS, br. 3, 1935); ono će i u vrijeme gdje postoji dovoljan broj moralnih udžbenika, naći svoj krug prijatelja, jer ima neosporno dobrih svojstava koja ga preporučuju. Uz tradicionalna mišljenja i solidno obrazloženu nauku starijih skolastičkih učitelja, ovo djelo ne propušta osvrta na najnovije pojave, nego ih povlači u svoja razmatranja. Smatram na mjestu svratiti pozornost na slijedeće:

na str. 7. kuša autor ustanoviti pravi sadržaj pojma »socijalna pravda«, pozivom na encikliku Pija XI. »Quadragesimo anno« gdje se taj izraz spominje; s pravom se ipak odlučuje da ga ne prizna kao četvrtu vrst pravednosti, pored dosad uobičajene podjele na tri vrsti (legalis, distributiva, commutativa).

na str. 28. traži pravo privatnoga vlasništva s načela prirodnoga prava, bez ikakove rezerve. Tu bi, mislimo, trebalo nešto uzeti u obzir nazor onih, koji misle protivno.

na str. 36, govori o »ograničenju prava vlasništva«, pa je na mjestu što i civilnoj vlasti priznaje pravo ograničenja. Napose je dobro što uzima osvrst na ideje iznesene u enciklici »Rerum novarum« (str. 39), gdje se naročito naglasuje i dužnost prema društvu. Stvar, koja je u naše vrijeme napose aktuelna.

na str. 43. i sl. kod »vlasništva (sinova) djece« ne bi škodilo zauzeti stroži stav i tražiti tu izvjesno ograničenje, dok bi naprotiv kod vlasništva žene (str. 49) valjalo poći za korak dalje, nego što je to danas uobičajeno. Istina, tu su mjerodavni propisi civilnog zakonika u pojedinim državama, ali postoji i jedan moralni pogled na cijelo pitanje i stav, koji po našem mišljenju ne bi bio ni skučen ni tjesno-grudan.

na str. 142. čini se da autor usvaja mišljenje koje počinitelja štete, nanesene zabunom drugoj osobi, oslobađa od naknade. Velim: čini se, jer ne daje nikakova svoga suda, ali pozivom na sv. Alfonza ubraja tu štetu među »damma fortuita«. Po našem se mišljenju ovo gledište teško može uspješno braniti, jer stvarno tangira ljudski moralni osjećaj za pravednošću.

na str. 281. također se priklanja blažemu mišljenju koje drži da »dare pretium pro iam posita conditione turpi, non est turpe«. Naše je mišljenje tome protivno.

na str. 507. izlaže i protivni nazor o prirodi zajma što je pohvalno; jednako kao na str. 518 o prirodi kamata; no ipak se zalaže za nešto modifikovanu staru misao, sve iz želje da spasi čast (honor) Crkve.

na str. 654. se usvaja mišljenje da Crkva može narediti unutrašnji čin, što je teško opravdati.

na str. 722. među poslove što ih svećenici ne smiju vršiti bez posebne dozvole Ordinarija nabraja i: »partem habere in laicali iudicio criminali«. To je potrebno danas jače istaći, osobito u krajevima gdje se uobičajilo, da se svećenik često povlači po sudovima, više nego što dopijeva vršiti svoje redovne poslove, kako zato ima kod nas poznatih žalosnih slučajeva.

na str. 726. iznosi neke pojedinosti da osvjetli tezu »de nego-

tiatione clericis prohibita«. Pohvalno je, što je »svećenicima mešetari ma« tu pobrojio čega se sve imaju kloniti, te što sve ne sramoti samo njih lično (obično su to već i onako nikakovi karakteri), nego je na štetu ugleda čitavog staleža.

Mnogo je materijala sabrano u ovom svesku; sav je pregledno poredan, solidno obrazložen i dobrim stilom napisan. Kako je ranije već rečeno, djelo će biti od koristi studentima i svećenicima.

Prof. A. Z.

Antun Alfirević D. I.: Bliže k Bogu, Hrvatska Knjižara, Split, 1938., strana 136, in — 16.—. Mala, ugodno pisana knjižica apologetskog karaktera. Zapravo kozerija o potrebi vjerovanja u Boga i kršćansku objavu, protkana velikim brojem citata. Po svojoj dinamici slična je Ušeničnikovoj »Filozofiji života«, ali bez onako prononsiranog nastojanja oko sistematizacije.

Pisac izlaže i pripovijeda s pravim volubilitetom rođenog Dalmatinca, služi se tekstovima i primjerima velikom laganošću, ne tražeći toliko njihov kronološki slijed koliko psihološki efekat. Cilj knjižice nije dokazivati putem silogizama, nego probuditi uvjerenje djelujući na nutarnost čovjekovu. Puštajući stoga po strani metafizičku argumentaciju pisac upozorava na dva faktora naše nutarnosti: težnju za beskonačnom srećom i uvijek većim znanjem. Oba ona vode nas Bogu, i autor zaista privlačivim i zanimljivim načinom to pokazuje. Iza toga dolaze otsjeci: Krist Bog i Papa.

Na terenu primjera i konkretnih činjenica na kojima se pisac kreće izgleda da bi prijelaz od Boga k Bogu-Čovjeku mogao bi biti nešto naravniji. Ne bi li naime psihološki bilo kud i kamo uvjerljivije, iza poglavlja o potrebi Boga, napraviti prelazno poglavlje o nezadovoljenim težnjama za srećom i znanjem, za neodređenim, ali historički sigurnim težnjama za »Spasiteljem«, a onda tek prijeći na stvarno zadovoljnje tih težnja: dolazak Kristov? Ovako onaj prijelaz iz zapravo naravnog reda u misnu žrtvu: središte nadnaravnosti, izgleda odveć nagao i neočekivan. A to se tim više doima što se pisac u prvom dijelu, pokazuje kao vrstan psiholog. Zato držimo, da bi na tu stvar u eventualnom slijedećem izdanju trebalo zbilja pripaziti. Međutim bez obzira a ovaj detalj, u cjelini knjižica je lijepo i zanimljivo pisana pa će je svatko rado pročitati.

Dr. Đ. Gračanin.

Dr. Janko Oberški: Osnovi katoličke vjere. Priručnik za više razrede srednjih škola. III. izdanje priredio Pavao Mušak. Cijena 20.— din. Zagreb 1938. Tisak Nadbiskupske Tiskare. U predgovoru pisac napominje da je, u dogovoru s autorom, priredio ovo treće izdanje ispustivši teže partije ili prerađivši ih na lakši način. Stvarno izmjene nisu znatne, te ovom zgodom nemamo posebnog povoda da se na udžbenik kritički osvrćemo. Tim više, što sam g. priređivač smatra ovo izdanje privremenim obzirom na predstojeći novi nastavni program. Ipak nemožemo a da ne napomenemo da nam neki dijelovi u ovom izdanju izgledaju odveć skraćeni. To posebno vrijedi za dijelove o nekršćanskim religijama, koji kao sredstvo komparacije, igraju pri utvrđivanju prave religije veliku psihološku ulogu. Jednako premalo nam mjesta izgleda dano kapitalnom apologetskom argumentu, Kristovu uskrsnuću